

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ

ПРОГРАМА
проведення комплексного екзамену
з основної іноземної мови (англійської)
для атестації здобувачів за I (бакалаврським) рівнем вищої освіти
факультету забезпечення оперативно-службової діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького
за спеціальністю 035 Філологія

I. Мета проведення екзамену

Програма комплексного екзамену з «Основної іноземної мови (англійської)» передбачає комплексну перевірку рівня сформованості мовної, мовленнєвої та перекладацької компетентності випускників Національної академії Державної прикордонної служби України.

Після закінчення повного курсу навчання випускники повинні

знати:

- фонетичну будову та основні інтонаційні моделі мови;
- розмовну, літературну, суспільно-політичну лексику, яка вивчалася на всіх курсах;
- теоретичну та практичну граматику англійської мови;
- лексичні, граматичні та стилістичні особливості перекладу;

вміти:

- вільно і правильно спілкуватися англійською мовою в ситуаціях професійного характеру;
- перекладати усно та письмово з іноземної мови на рідну та з рідної на іноземну інформаційні, політичні, соціально-економічні, наукові та технічні тексти;
- виконувати усний послідовний переклад виступів і бесід з іноземної мови на рідну та з рідної на іноземну;
- робити усні та письмові повідомлення на суспільно-політичні, лінгвістичні теми;
- реферувати тексти суспільно-політичного та загальнонаукового характеру.

II. Форма перевірки знань та навичок студентів

і структура білетів

Комплексний екзамен проводиться у формі письмового та усного опитування студентів після відповідної підготовки за білетами.

Комплексний екзамен із двох частин - письмової та усної - і проводиться в два дні.

Письмова частина екзамену проводиться в навчальних класах з кожною навчальною підгрупою та включає:

- аудіювання новин;
- письмовий переклад тексту за фахом з англійської мови на рідну (з використанням словників).

Об'єм новин для аудіювання – 3 хв.

Час для аудіювання - 30 хвилин.

Об'єм тексту для перекладу - 2200-2300 друкованих знаків.

Час для перекладу - 3 академічні години.

Усна частина екзамену проводиться за білетами. Кількість білетів на 10-20% перевищує число випускників навчальної підгрупи.

Кожний білет складається з трьох питань :

Перше питання - усне реферування іноземною мовою газетної статті суспільно-політичного характеру обсягом 2500-3000 друкованих знаків (стаття рідною мовою).

Статті підбираються з газет, журналів та інших інформаційних джерел.

Друге питання – висловлювання на запропоновану проблемну ситуацію за темами, що вивчались.

Третє питання – переклад з листа рідною мовою мікротексту за темами, що вивчались (мікротекст іноземною мовою обсягом 500-530 друкованих знаків).

III. Порядок проведення екзамену

Комплексний екзамен з «Основної іноземної мови (англійської)» проводиться в два дні.

У перший день проводиться письмова частина екзамену.

За вказівкою голови підкомісії в навчальний клас запрошуються всі студенти навчальної підгрупи. Перед прослуховуванням новин студентам видаються чисті аркуші (зі штампом навчального відділу) для чернеток та для оформлення роботи в остаточному вигляді, на яких студенти виконують нотатки та письмовий переказ прослуханих новин. Користуватися іншими аркушами, крім виданих, забороняється. Усі видані аркуші після закінчення роботи повинні здаватися особі, яка приймає екзамен. Аудіювання та письмовий переказ прослуханих новин виконуються впродовж 30 хвилин, з яких 10 хвилин відводиться на прослуховування новин. Новини прослуховують студентами двічі. Під час другого прослуховування студентам дозволяється робити нотатки. Решта 20 хвилин відводиться на виконання письмового переказу прослуханих новин. Після закінчення відведеного часу матеріали з відповідями збираються секретарем. Студенти отримують тексти для перекладу. Робота над перекладом триває 3 академічні години. Після закінчення відведеного часу за вказівкою голови підкомісії секретар збирає екзаменаційні роботи і дає вказівки щодо порядку складання усної частини екзамену.

Після прийому письмової частини екзамену проводиться засідання підкомісії для перевірки письмових екзаменаційних робіт і виставляється окрема оцінка за письмовий переказ прослуханих новин та перекладу тексту та загальна оцінка за письмову частину, яка оголошується перед усною частиною екзамену.

На другий день перед початком усної частини екзамену голова підкомісії нагадує студентам про порядок підготовки та відповіді за білетом.

Потім до класу запрошуються 5 студентів, вони беруть білети, читають завдання, отримують матеріали завдань і протягом 40 хвилин готуються до відповіді.

Після закінчення часу, що відведений на підготовку, студенти починають відповідати.

IV. Оцінювання знань студентів

Критерії оцінювання письмової частини екзамену.

Письмовий переклад оцінюється оцінкою:

"відмінно" - якщо переклад виконаний повністю, без помилок або допущена неточна передача змісту оригіналу на рівні слова або словосполучення, що не несуть суттєвої інформації. Незначні стилістичні помилки не приймаються до уваги;

"добре" - переклад виконаний повністю, але допущена неточна передача змісту на рівні речення, що несе інформацію вторинного значення (додаткову, побічну) і ця неточність не веде до спотворення змісту інформації первинного плану. Допускається ряд незначних стилістичних помилок;

"задовільно" - переклад виконаний повністю, але допущена неточна передача змісту (спотворення змісту) на рівні речення або абзацу, що несуть інформацію первинного значення, тобто інформацію, що веде до спотворення головної думки даного речення або абзацу, пропущені одне або кілька речень, переклад яких викликав труднощі і спричинив значну помилку;

"незадовільно" - якщо переклад виконаний менш ніж на 75% обсягу, є грубі (значні) спотворення змісту цілих речень або абзаців, пропущено ряд речень, що несуть змістовну інформацію, при загальній стилістичній неповноцінності перекладу.

Аудіювання оцінюється:

„відмінно” – студент розуміє основний зміст мовлення, основний зміст чітких повідомлень та без особливих зусиль розуміє тривале мовлення й основний зміст повідомлень, які можуть містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися.

„добре” – студент розуміє основний зміст пред’явлених у нормальному темпі текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, розуміє основний зміст стандартного мовлення у межах вивчених тем, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, “схоплює” основний зміст чітких повідомлень.

„задовільно” – студент розпізнає на слух прості речення, фрази та мовленнєві зразки, розуміє основний зміст пред’явлених у нормальному темпі невеликих за обсягом текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися.

„незадовільно” – студент розпізнає на слух найбільш поширені слова, окремі прості непоширені речення і мовленнєві зразки, побудовані на вивченому мовному матеріалі в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі.

Критерії оцінювання усної частини екзамену.

Перше питання.

Усне реферування тексту оцінюється:

"відмінно" - відповідь відповідає всім вимогам: вимова, володіння лексичним та граматичним матеріалом, швидкість мовлення. Темп мовлення близький до природного, різноманітність мовних засобів та їх правильне вживання, точність викладання фактичного матеріалу з усіма деталями. Допускаються обмовки і незначна кількість негрубих помилок;

"добре" - відповідь відповідає наступним вимогам: темп мовлення трохи сповільнений, окремі паузи, добре знання фактичного матеріалу, вибір мовних засобів трохи обмежений, але їх вживання правильне. Допускаються обмовки і помилки, але незначні, а також опущення окремих, не дуже важливих фактів;

"задовільно" - відповідь не повністю відповідає вимогам. Темп мовлення повільний, коментування прочитаного тексту не дається. Існують неточності фактичного характеру, допускаються помилки, в тому числі грубі, а також опускаються окремі факти. Переказ дається лише в загальних рисах;

"незадовільно" - відповідь не відповідає більшості вимог, слабкі уміння і навички усної мови, погане розуміння фактичного матеріалу. Бесіда ведеться елементарно, на низькому мовному рівні. Під час мовлення допускаються грубі помилки, які не помічаються і не виправляються самим студентом.

Друге питання.

Усне повідомлення на запропоновану проблемну ситуацію оцінюється:

"відмінно" - повідомлення та відповідь відповідають усім вимогам: вимова, володіння лексичним і граматичним матеріалом, розуміння співрозмовника, вміння вести бесіду. Добра реакція у вільній бесіді, різноманітність мовних засобів та їх правильне вживання. Знання реалій краєзнавчого матеріалу, а також політичних подій, пов'язаних з життям країни, мова якої вивчається. Вміння довести свою точку зору;

"добре" - допускається незначна кількість негрубих помилок. Темп мовлення трохи сповільнений, добра реакція у вільній бесіді. Вибір мовних засобів трохи обмежений, але їх вживання правильне;

"задовільно" - допускаються обмовки і помилки, але не значні. Бесіда не повністю відповідає вимогам. Реакція в бесіді уповільнена, існують неточності фактичного характеру. Недостатнє володіння лексичним матеріалом з тем, що вивчались;

"незадовільно" - допускаються помилки, в тому числі грубі. Відповідь не відповідає більшості вимог. Слабкі уміння і навички усної мови. Бесіда ведеться елементарно, на низькому мовному рівні. Під час мовлення допускаються грубі

помилки. Знання теоретичного матеріалу зі спеціальних дисциплін не відповідає вимогам програми.

Загальна оцінка за усну відповідь виводиться на основі трьох оцінок за реферування, усне повідомлення та бесіду на запропоновану тему, які враховуються в однаковій мірі:

"відмінно" - якщо всі оцінки "відмінно" або дві оцінки "відмінно", а одна - "добре";

"добре" - якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки "задовільно", а решта "відмінно" та "добре";

"задовільно" - якщо серед оцінок не більше однієї оцінки "незадовільно";

"незадовільно" - якщо дві оцінки з трьох "незадовільно".

Третє питання.

Переклад мікротексту з листа оцінюється:

"відмінно" - якщо переклад виконаний повністю, без помилок або допущена неточна передача змісту оригіналу на рівні слова або словосполучення, що не несуть суттєвої інформації. Незначні стилістичні помилки не приймаються до уваги;

"добре" - переклад виконаний повністю, але допущена неточна передача змісту на рівні речення, що несе інформацію вторинного значення (додаткову, побічну) і ця неточність не веде до спотворення змісту інформації первинного плану. Допускається ряд незначних стилістичних помилок;

"задовільно" - переклад виконаний повністю, але допущена неточна передача змісту (спотворення змісту) на рівні речення або абзацу, що несуть інформацію первинного значення, тобто інформацію, що веде до спотворення головної думки даного речення або абзацу, пропущені одне або кілька речень, переклад яких викликав труднощі і спричинив значну помилку;

"незадовільно" - якщо переклад виконаний менш ніж на 75% обсягу, є грубі (значні) спотворення змісту цілих речень або абзаців, пропущено ряд речень, що несуть змістовну інформацію, при загальній стилістичній неповноцінності перекладу.

Критерії оцінювання загального результату державного екзамену

Пріоритетною при виставленні загальної оцінки за екзамен є усна частина.

Оцінка "відмінно" виставляється, якщо усна частина екзамену оцінена "відмінно", а письмова "відмінно" або "добре".

"Добре" - якщо усна частина екзамену оцінена "відмінно", а письмова "задовільно", письмова "відмінно", а усна "добре" чи "задовільно"; усна - "добре", а письмова - "добре" чи "задовільно".

"Задовільно" - якщо за усну частину екзамену "задовільно", а за письмову - "добре" чи "задовільно".

"Незадовільно" - якщо за усну чи письмову частину екзамену є незадовільна оцінка.

Загальна оцінка за екзамен випускникам доводиться після затвердження протоколу Головою екзаменаційної комісії.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

I. ПИСЬМОВА ЧАСТИНА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ (1-й день)

1. Письмовий переклад

Письмовий переклад тексту виконується з метою перевірки вмінь виконувати переклад з іноземної мови на рідну. Виконуючи письмовий переклад тексту, слід враховувати наступні аспекти перекладу: граматичні, лексико-семантичні та стилістичні.

а) граматичні питання перекладу

Вибір конструкції речення у процесі перекладу. Формальні та функціональні відповідності одноіменних структур в іноземній та рідній мові. Функціональний принцип передачі граматичних форм та синтаксичних конструкцій у перекладі.

Залежність зміни структури речення від різних факторів:

- неспівпадання граматичної структури в іноземній та рідній мовах;
- лексичного наповнення граматичних форм та синтаксичних конструкцій.

Граматичні трансформації у процесі перекладу: повна та часткова зміна конструкції, зміна порядку слів, заміна частин мови та членів речення. Додавання та опускання слів за граматичними причинами. Передача граматичними та лексичними засобами рідної мови значень, які виражаються артиклем.

Переклад пасивних конструкцій. Переклад безособових дієслівних форм та віддієслівних іменників. Переклад багатокomпонентних атрибутивних груп. Трансформування складного речення у просте у процесі перекладу.

Членування та об'єднання речень у процесі перекладу в залежності від логічного зв'язку між висловлюваннями.

б) лексико-семантичні питання перекладу

Багатозначність та недиференційованість значень слів. Залежність перекладу слова від контексту. Розкриття контекстуального значення слів у процесі перекладу.

Переклад власних назв, географічних назв, назв організацій і т.д.

с) стилістичні питання перекладу

Вибір слів з синонімічного ряду у відповідності до жанрових особливостей тексту. Експресивно-стилістичні функції синтаксичних конструкцій різних типів.

Передача ідейної спрямованості тексту, що перекладається, як основна умова адекватності перекладу.

2. Аудіювання

Аудіювання проводиться з метою перевірки вмінь стисло викладати англійською мовою зміст прослуханих новин при збереженні найбільш важливих елементів тексту. При цьому враховується передача змісту, а також лексичні, граматичні та стилістичні особливості прослуханого тексту.

Переказ складається із відібраних частин тексту. Основні положення оригіналу можна передати своїми словами. При передачі змісту слід досягти плавного та логічного розвитку основної лінії змісту.

II. УСНА ЧАСТИНА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ (2-й день)

1. Реферування тексту.

Усне реферування проводиться з метою перевірки вмінь стисло викладати англійською мовою зміст тексту при збереженні найбільш важливих елементів тексту. При цьому враховується передача змісту, а також лексичні, граматичні та стилістичні особливості реферування тексту.

Першим етапом роботи над реферуванням статті є уважне читання тексту, розподіл його на смислові фрагменти, визначення теми і основної думки (ідеї) тексту. Тема, чи назва предметної сфери, про яку йде мова в тексті, що, як правило, відображена в назві і розкривається в тексті. Ідея - це судження, яке узагальнює думки, які були висловлені в ході розкриття основної теми.

При розподілі тексту на смислові фрагменти значну допомогу може надати наявність абзаців. Рамки абзацу та смислового фрагменту часто співпадають. Смислові фрагменти виділяються в тексті або виписуються в стислому вигляді.

Другим етапом є виявлення логічної структури тексту і групування виписаних фрагментів згідно з його логічною структурою. Це означає, що смисловим фрагментам надаються певні ранги, і вони розміщуються в порядку цих рангів. Послідовність пунктів логічного плану реферування може відрізнитись від логіки попереднього матеріалу.

Третім етапом є складання тексту. Цей текст складається із відібраних частин тексту. Основні положення оригіналу можна передати своїми словами. При передачі змісту слід досягти плавного та логічного розвитку основної лінії змісту.

2. Бесіда за запропонованою проблемною ситуацією.

Проблемні ситуації розробляються за темами, що вивчалися протягом усього курсу навчання.

Тематика для бесіди:

1. News editors decide what to broadcast on television and what to print in newspapers. What factors do you think influence these decisions? Do we become used to bad news? Would it be better if more good news was reported? Support your arguments with some examples.

2. We are becoming increasingly dependent on computers. They are used in businesses, hospitals, crime detection and even to fly planes. What will they be used for in the future? Is this dependence on computers good or should we be more suspicious of their benefits? Use specific details and examples in your answer.

3. Some people say that advertising encourages us to buy things that we really do not need. Others say that advertisements tell us about new products that may improve our lives. Which viewpoint do you agree with? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

4. Fashion trends are difficult to follow these days and it's widely believed that they primarily exist just to sell clothes. Some people believe that we shouldn't follow them and that we should dress in what we like and feel comfortable in. To what extent do you agree or disagree with this opinion?

5. Children today are too dependent on computers and electronic entertainment. It would be better for them to be outside playing sports and taking part in more traditional past times than spending all day indoors. To what extent do you agree or disagree with this opinion?

6. The mass media, including television, radio and newspapers, have great influence in shaping people's ideas. To what extent do you agree or disagree? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

7. There are social, medical and technical problems associated with the use of mobile phones. What forms do they take? Do you agree that the problems outweigh the benefits of mobile phones? Give reasons for your answer.

8. Millions of people every year move to English-speaking countries such as Australia, Britain or America, in order to study at school, college or university. Why do so many people want to study in English? Why is English such an important international language?

9. A lot of people believe that the amount of violence shown on TV and in the cinema affects the actions of our young people and therefore increases the amount of violence in our society today. Do you agree or disagree with this statement? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

10. We are seeing a significant increase in online shopping nowadays. What are the advantages or disadvantages of this trend? Give your own opinion and relevant examples to support your answer.

11. Juvenile delinquency is an issue about which people all over the world are concerned. What are the reasons for it? What are the ways of eliminating this problem? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

12. Nowadays the way many people interact with each other has changed because of technology. In what ways has technology affected the types of relationships people make? Has this become a positive or negative development? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

13. More and more people these days work harder and longer hours and have no time for family life and friends. Which would you choose: a high-paying job with long hours that would give you a little time with family and friends or a lower-paying job with shorter hours that would give you more time with family and friends? Give reasons for your answer and include any relevant examples.

14. Some people trust their first impressions about a person's character because they believe these judgments are generally correct. Other people do not judge a person's character quickly because they believe first impressions are often wrong. Compare these two attitudes. Which attitude do you agree with? Support your choice with specific examples.

15. Young couples may face some problems after marriage. Outline major problems and express your vision how to avoid them. Give your own opinion and relevant examples to support your answer.

3. Переклад мікротексту з листа

Усний послідовний переклад мікротексту виконується з метою перевірки знань лексико-граматичного матеріалу та вмінь адекватного підбору мовних засобів під час виконання перекладу з рідної мови на іноземну.

Виконуючи переклад, слід враховувати наступні аспекти перекладу: граматичні, лексико-семантичні та стилістичні.

а) граматичні аспекти перекладу

Вибір конструкції речення у процесі перекладу. Формальні та функціональні відповідності одноіменних структур в іноземній та рідній мові. Функціональний принцип передачі граматичних форм та синтаксичних конструкцій у перекладі.

Залежність зміни структури речення від різних факторів:

- неспівпадання граматичної структури в іноземній та рідній мовах;
- лексичного наповнення граматичних форм та синтаксичних конструкцій.

Граматичні трансформації у процесі перекладу: повна та часткова зміна конструкції, зміна порядку слів, заміна частин мови та членів речення. Додавання та опускання слів за граматичними причинами. Передача граматичними та лексичними засобами рідної мови значень, які виражаються артиклем.

Переклад пасивних конструкцій. Переклад безособових дієслівних форм та віддієслівних іменників. Переклад багатокomпонентних атрибутивних груп. Трансформування складного речення у просте у процесі перекладу.

Членування та об'єднання речень у процесі перекладу в залежності від логічного зв'язку між висловлюваннями.

б) лексико-семантичні аспекти перекладу

Багатозначність та недиференційованість значень слів. Залежність перекладу слова від контексту. Розкриття контекстуального значення слів у процесі перекладу.

Переклад власних назв, географічних назв, назв організацій і т.д.

с) стилістичні аспекти перекладу

Вибір слів з синонімічного ряду у відповідності до жанрових особливостей тексту. Експресивно-стилістичні функції синтаксичних конструкцій різних типів.

Передача ідейної спрямованості тексту, що перекладається, як основна умова адекватності перекладу.

Література

для підготовки випускників до комплексного екзамену
з «Основної іноземної мови (англійської)»

1. Аракин В.Д. Практический курс английского языка для IV курса. – М., 1998. – 431 с.
2. Cotton D. Language Leader Advanced Coursebook / Cotton D., Falvey D., Kent S., Lebeau I., Rees G. – Pearson Longman, 2010. – 192 p.
3. Dooley J. New Upstream. Advanced C1. Students' Book / Dooley J., Evans V. - Express Publishing, 2002. – 256 p.
4. Возна М. О., Гапонів А., Антонюк Н. М., Хоменко Н. С., Пермінова А.В. Англійська мова (IV курс). – Вінниця: Нова книга, 2008.
5. Волобуєва О.Ф., Шупта О.В. Робота з газетою. – Хмельницький, 1998.
6. Гапонова В.М. Англійська мова у правовому контексті: навчальний посібник. / В.М. Гапонова, Н.С. Назаренко, М.Г. Карпушина. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2013 – 246с.
7. Гужва Т.М. Reasons to Speak English. Сучасні розмовні теми. – Х.: Торсінг Плюс, 2006. – 320 с.
8. Гужва Т. М. Англійська мова: Розмовні теми: Навч. посіб. для студентів фак. інозем. філології, університетів, ліцеїв, гімназій та коледжів. Ч. 1. – Харків: Фоліо, 2006. – 414 с.
9. Гужва Т. М. Англійська мова: Розмовні теми: Навч. Посіб. Для студентів фак. Інозем. Філології, університетів, ліцеїв, гімназій та коледжів. Ч. 2– Харків: Фоліо, 2006. – 381 с.
10. Дидактичний матеріал (Англомовні газети, журнали, інтернет-ресурси).
11. Полупан А.П., Полупан В.Л., Махова В.В. “English-speaking countries”. – К., „Академія”. 2000.
12. Рабійчук Л.С., Ільницька Л.Л. Збірник тематичних текстів. – Хмельницький, 2004.
13. Тучина Н.В., Меркулова Т.К. Speak English with Pleasure. –Х., Торсінг, 2002.
14. Фалькович М. Пособие по развитию навыков устной речи. (How to Speak About Art in English). – М., «Международ.отношения», 1976.
15. Черноватий Л. М., Карабан В. І. Практична граматики англійської мови з вправами. В 2-х книгах. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 276 + 284 с.
16. Черноватий Л.М. Практичний курс англійської мови: Підручник для студентів четвертого курсу вищих навчальних закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність «Переклад»). Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, Н.М. Ковальчук, І.П. Ярощук, Т.В. Ганічева, Н.О. Кукуєва. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 608 с.

17. Betty S. Azar. Understanding and Using English Grammar. Fourth Edition / Betty S. Azar, Stacy A. Hagen.: - Pearson Longman, 2009. – 530 p.
18. Clare A. Speakout Upper Intermediate / Antonia Clare, J. Wilson – Pearson, 2008. – 175 p.
19. Clare A. Speakout Intermediate / Antonia Clare, J Wilson – Pearson, 2008. – 163 p.
20. Cotton D. Language Leader Upper Intermediate Coursebook / Cotton D., Falvey D., Kent S. . – Pearson Longman, 2008. – 190 p.
21. Cotton D. Language Leader Intermediate Coursebook / Cotton D., Falvey D., Kent S. . – Pearson Longman, 2008. – 184 p.
22. Cunningham S. Cutting Edge. Advanced.Students’ Book/ Cunningham S., Moor P. – Longman,2001. – 175 p.
23. Harris M. New Opportunities Upper Intermediate SB / Michael Harris, David Mower, Anna Sikorzynska – Longman, 2007. –176 p.
24. Jones C. Inside out Advanced SB / Ceri Jones, Tania Bastow, Jon Hird – Macmillan, 2001. – 143p.
25. Kay S. Inside out. Pre-Intermediate / Kay S., Jones V. – Macmillan, 2003.
26. Lee L. Select Readings Upper-Intermediate / Linda Lee, Erik Gundersen – Oxford University Press, 2001. – 196 p.
27. Marsden B. People and Places. Video Coursebook / Bob Marsden, Nock McIver – BBC ENGLISH, 1995. – 129 p.
28. Oxenden C. New English File. Upper Intermediate / Clive Oxenden, Christina Latham-Koenig - Oxford University Press, 1996. – 172 p.
29. Soars J. New Headway. Advanced . Student’s Book/ Liz and John Sors – Oxford University Press, 2003. – 160 p.
30. Soars J. Headway. Upper Intermediate (Student’s Book) / Soars J., Soars L. - Oxford University Press, 1997. – 135p.
31. Sharman E. Across cultures. Coursebook / Elizabeth Sharman – Pearson Longman, 2006. – 160 p.